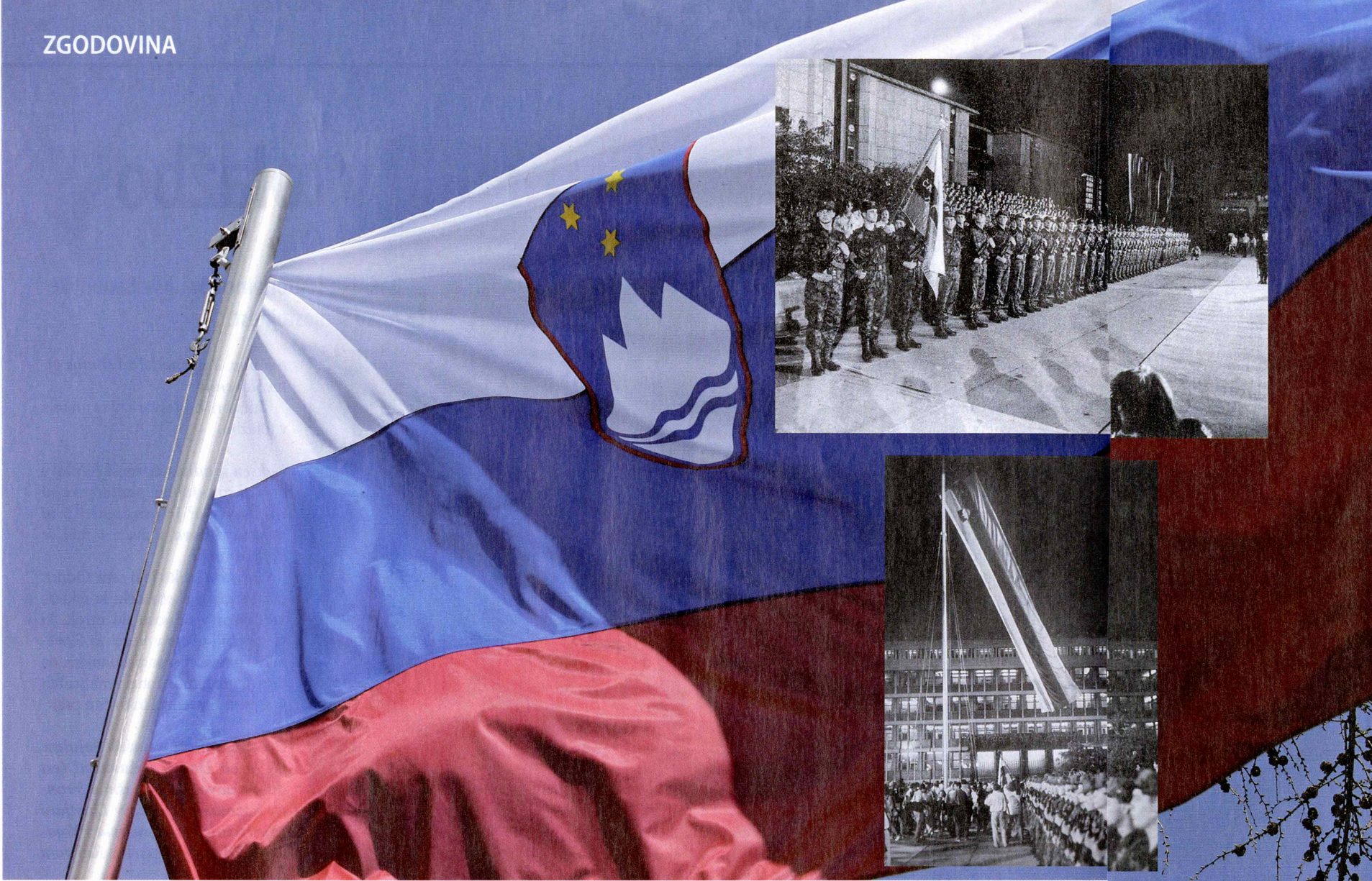




Na proslavi junija 1991 ni bilo ne partizanskih praporov in ne praporščakov.

Opuščanje totalitarne ikonografije

Bogdan Sajovic, foto: Gregor Pohleven, Matic Štojs, www.slovenskavojska.si, arhiv Demokracije

Varuhi NOB protestirajo zaradi nameranih preimenovanj vojašnic Slovenske vojske po padlih v osamosvojitveni vojni. Po njihovem mnenju so partizanski heroji primernejši za imena vojašnic naše vojske, še posebno pa Franc Rozman Stane.

V zadnjih dneh je levi politični spekter slovenskega političnega telesa spet razburjen. Najprej so praporščake slovenskih partizanskih enot izključili s proslave obletnice osamosvojitve, potem pa je vlada objavila, da bo nekaj vojašnic Slovenske vojske poimenovala po padlih teritorialcih iz osamosvojitvene vojne. To pa bo seveda pomenilo, da bo prišlo do preimenovanja nekaterih vojašnic, ki nosijo imena partizanskih poveljnikov, kar smo podedovali

še iz časov socialistične Jugoslavije. Varuhi partizanstva so spet skočili v zrak in jamrajo zaradi domnevnega revanšizma.

Človek bi se vprašal, kaj za vraga se tako razburjajo, navsezadnje jih na prvi proslavi tam v juniju 1991 ni bilo na mestu

proslave pred slovenskim parlamentom. Ne njih in tudi ne njihovih zastav. In vrhunec tedanje prireditve je bil spust zastave z rdečo zvezdo ter dvig nove zastave samostojne Slovenije. Kaj imajo torej zastave z rdečo zvezdo iskati na proslavi

osamosvojitve zdaj, dve desetletji kasneje? Približno toliko kot zastave kraljevine Jugoslavije ali pa dvojne monarhije.

Enako velja tudi za partizanska imena na slovenskih vojašnicah. S slovensko osamosvojitvijo in novo slovensko vojsko nimajo nobene zveze. Varuhi tradicij NOB in proletarske revolucije (prosto po Mitji Ribičiču – »... Kdor trdi, da narodnoosvobodilni boj ni bil od prvega dneva revolucije, ta ne ve ničesar ...«) nam danes sicer enodušno

zatrjujejo, da naj bi bili partizani od prvega dne za samostojno Slovenijo. Če so res bili, so to pokazali na rahlo čuden način, prisegli so namreč Jugoslovanski ljudski armadi in potem petinštirideset let prejeli s tega naslova časti in privilegije in še na predvečer osamosvojitve je zdajšnji prvi partizan Janez Stanovnik svaril (in ni bil edini), da »... bo osamosvojitve pogubna ...«

Očitno gre varuhom svetlih tradicij NOB zlasti v nos nameravane preimenovanje Vojašnice Franca Rozmana Staneta v Vojašnico Edvarda Peperka. Peperko je bil slovenski teritorialec, ki je padel v bojih z jugoslovansko armado sedemindvajsetega junija 1991 pri Trzinu.

Rozman – komunistična ikona

Za varuhe svetlih tradicij NOB in ljudske revolucije je Franc Rozman Stane ena najsvetejših ikon.

Celo tako velika, da so njegov lik izdali na spominskem kovancu za dva evra in tako evropski resoluciji, ki obsoja totalitarne režime, v brk pokazali, da je totalitaristična tradicija v Sloveniji še kako živa.

Revolucionarno zgodovinopisje omenja, da je Rozman odšel v Španijo in tam v internacionalnih brigadah naredil bliskovito kariero, postal poveljnik čete in nato bataljona ter bil menda zaradi svojega naprednega komunističnega prepričanja in še posebej vojaških sposobnosti znan gor pa dol po vsej republikanski Španiji, pa tudi širše. Iz Špa-



Janez Stanovnik je svaril pred osamosvojitvijo



Nameravane preimenovanje vojašnice dviguje precej prahu.

nije se je potem preko Nemčije vrnil v Slovenijo, postal poveljnik vseh slovenskih partizanskih čet in končno umrl v preizkušnji minometa leta 1944. Z namigom, da je bila ta nesreča v bistvu sabotaža, ker naj bi menda želel samostojno slovensko vojsko, pa so se ga tako znebili. In tako je postal narodni heroj, s pesmimi, grobnico in nekaj šolami, ulicami in vojašnico, posvečenimi njegovemu spominu.

Če človek malo pobrska, pa si lahko ustvari tudi malo drugačno sliko o Rozmanu. Pek po izobrazbi je odslužil vojsko v pekarski enoti kraljevske vojske, kjer je postal deseter. Pridružil se je mednarodnim brigadam in bil dodeljen v bataljon Dimitrov, sestavljen predvsem iz komunistov z Balkana. V času bitke na Jarami v februarju 1937 je menda obiskoval šnelkurs za oficirja, sicer pa je sam bataljon nato ostal na bojišču do septembra 1937, ko so ga zaradi hudih izgub potegnili v zaledje. O kakšnih posebnih uspehih bataljona na splošno ali posebej Rozmana ni nikakršnih podatkov. Zanimivo je, da so druge bataljone načeloma takoj dopolnili in ekspresno poslali nazaj na fronto, bataljon

Dimitrov pa je v Kataloniji ostal v rezervi. Prav v tem času je potekala po Kataloniji druga čistka. Prva je že v letu 1936 pospravila večino »sovražnikov ljudstva«, v drugi od jeseni 1937 pa do pomladi 1938 pa so pod vodstvom inštruktorjev sovjetske NKVD dotolkli ne le »sovražnike delavskega razreda«, kolikor jih je sploh še ostalo, pač pa so se lotili »odpadnikov« – anarhistov, socialistov, socialdemokratov, trockistov in vseh tistih republikancev (in tudi članov mednarodnih brigad), katerim boj proti Francu ni pomenil avtomatsko tudi komunistične revolucije stalinistične smeri. Morda se je Rozman odlikoval v tem plemenitem boju, a posebnih podatkov razumljivo ni. Končno so bataljon Dimitrov proti poletju 1938 spet poslali na fronto, v katastrofalno vodeno bitko na Ebru, ki je pomenila konec španske republike. Oktobra 1938 so internacionalne brigade razpustili in personal je zapustil Španijo; nekateri so se vrnili v domovine, drugi pa so začasno poiskali azil v Franciji. Slovensko revolucionarno zgodovinopisje pa trdi, da je Rozman v februarju 1939 kot poveljnik bataljona z izrednim vojaškim znanjem reševal bataljon iz obkolitev in ga varno prepeljal v Francijo. O tem dosežku spet ni nobene omembe. Morda zato, ker se je to »dogajalo« štiri do pet mesecev po tem, ko so bile, kot že rečeno, enote mednarodnih brigad razpuščene in personal poslan iz Španije. Zanimivo, da je tako slaven poveljnik mednarodnih brigad, ki so se borile proti nacizmu, po padcu Francije odšel na delo v nacistično Nemčijo, kjer je delal kot pek in, očitno brez problemov, lahko proti koncu leta 1941 odpotoval celo na dopust v okupirano Jugoslavijo in potem v partizane. V partizanih je postal glavni inštruktor slovenskih partizanov in nato tudi glavni poveljnik in menda prenašal nanje svoje bogate izkušnje iz Španije. Čudno, da so poročila opazovalcev iz Brozovega glavnega štaba vsa brez izjeme trdila, da so izvežbanost, organizacija in bojna sposobnost slovenskih partizanov podpopravne in so zato poslali inštruktorje iz Brozovega štaba. In tem ocenam je pritrjevalo vse politično vodstvo od Kardelja navzdol.

Kar pa se tiče morebitne zarote in sabotaže, s katero naj bi se znebili Rozmana – vsak, ki je služil vojsko, lahko ve, da je minomet eno najpreprostejših orožij in ima še celo navadna puška precej bolj zapleten mehanizem. Nesreče pri minometih so možne skoraj izključno zaradi slabe kakovosti materiala ali streliva, slabega vzdrževanja ali pa popolne nesposobnosti tistega, ki z orožjem upravlja. Sabotaža bi bila možna le, če bi vojak, ki je upravljal minomet, imel samomorsko nagnjenje in bi namerno razstrelil še sebe, recimo z namerno napačno nastavitvijo vžigalnika izstrelka.

Rozmanova vojaška fama tako temelji na dokaj šibkih temeljih. Še toliko bolj, ker so ▶

► se slovenski partizani posvečali predvsem bojem proti idejnim nasprotnikom in komaj kaj proti okupatorju.

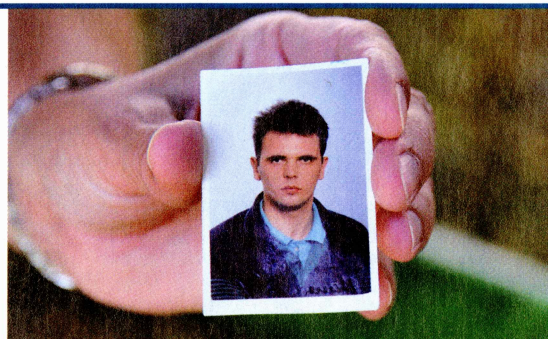
Malo drugačna resnica Morda pa Rozmanova partizanska slava in zasluge, ko so mu prinesle naziv narodnega heroja, izhajajo iz kakšnega drugega naslova. V uredništvo smo dobili zanimiv prispevek, ki si zasluži objavo v celoti:

Resnica o Francu Rozmanu Stanetu

V poročilu, ki ga je 17. 7. 1942 poslal Ivu Loli Ribarju, je Edvard Kardelj zapisal: »Včasih so [partizani] nekaj mnogo likvidirali. Tako je npr. 2. grupa likvidirala mesečno samo na enem majhnem odseku povprečno do 60 ljudi. Zgodile pa so se tudi hujše stvari, o katerih ti pismeno ne bom govoril.« Ta navedek se nahaja v Arhivu Slovenije, bil pa je izpuščen v 2. knjigi Dokumenti ljudske revolucije (DLRS), str. 324, opomba 17. Zelo verjetno je bil izpuščen, ker navaja konkretno enoto, ki je zagrešila zločine, in ne govori le o partizanskih zločinih na splošno, kar sicer v tej knjigi ni (povsem?) cenzurirano. V istem poročilu, to pa je omenjeno v DLRS, je Kardelj še zapisal: »Imamo celo več primerov, da so kratko malo zaprli ali celo postrelili tudi naše zaveznike, da o drugih - o raznih tovarnarjih



Franc Rozman Stane je ikona partizanstva.



Edvard Peperko je padel v osamosvojitveni vojni.

in bogataših – niti ne govorim« in »Glavno, proti čemer se moramo boriti pri naših partizanih, je sektaštvo, prehod v drugo etapo vojne, zaostrovanje razredne vojne. Večina jih niti ne misli na to, da je to osvobodilna vojna, ampak revolucija, ZSSR in Stalin.« To Kardeljevo pismo dokazuje, da celo sami partizani (vsaj tisti, ki so julija 1942 delovali na Dolenjskem in Notranjskem) niso doživljali svojega boja kot osvobodilno vojno, marveč kot revolucionarno, »razredno« vojno za vzpostavitev komunistične diktature, take, kot je vladala v Stalinovi Zvezi sovjetskih socialističnih republik. Jasno je, da vojska, ki počne take stvari, pač ne more biti osvobodilna. To postavlja na laž tiste, ki opravičujejo partizanske zločine, češ da so bile likvidacije naperjene le proti »kolaborantom« in »sodelavcem okupatorja«. Sicer pa je to Kardelj priznal tudi sam v svojem naslednjem pismu Ivu Loli

Ribarju, datiranjem iz 25. 7. 1942: »Posebno mnogo je sektaškega odnosa do zaveznikov, kar je privedlo do mnogih nevarnih trenj z zavezniki, zlasti s krščanskimi socialisti; nadalje pretiravajo v pobijanju bele garde, pri čemer gre pogosto za ljudi, ki jih morda niti ne bi bilo treba uvrščati v to kategorijo sovražnikov, so celo posamezni primeri odvratnega mučenja nekaterih ljudi, kar se je razneslo že med prebivalstvom in vrglo zelo slabo luč na lik partizanskega borca; so elementi ropanja itd.« V pismu Zdenki Kidrič iz 2. 8. 1942 pa je Edvard Kardelj zapisal: »Okrog Mokronoga in Mirne pa so partizani zares delali svinjarije. Na žalost to ni edini primer. V zadnjem času je to glavno vprašanje, ki ga imamo pred seboj.« Res, pravi »osvobodilni boj«, ni kaj!

Med temi »osvoboditelji«, ki to niso bili, je tedaj igral pomembno vlogo tudi naš Komandant Stane. On je bil poveljnik 2. grupe odredov v času, ko je ta enota zagrešila zločine, o katerih je pisal Edvard Kardelj. Postavlja se vprašanje, koliko ljudi je ta enota, ki je v povprečju samo na enem majhnem odseku in v enem mesecu pobila do 60 ljudi, pobila skupaj ljudi na vseh odsekih in v vsem obdobju. Za 2. grupo odredov se ve, da je bila to tedaj najboljša partizanska enota, ki je nastala 1. 5. 1942 s preimenovanjem in preoblikovanjem 1. brigade (ustanovljene 4. 4. 1942). Sredi junija 1942 je štela okoli 700 borcev, od katerih jih je 550 pod vodstvom Rozmana 20. 6. krenilo preko Notranjske in Gorenjske na pohod na Štajersko. Torej je ta enota lahko počenjala zločine v italijansko okupirani tako imenovani Ljubljanski pokrajini (Dolenjska, Notranjska) le do tega datuma. Tu se sedaj

postavlja logično vprašanje odgovornosti Franca Rozmana za te zločine. V vsaki vojski je poveljnik odgovoren za ravnanje njemu podrejenih v enoti, ki ji poveljuje. Franc Rozman prav gotovo nosi vsaj »objektivno odgovornost« za zločine, ki jih je storila 2. grupa odredov, kateri je on poveljeval. Tudi če ni teh zločinov sam ukazal ali celo lastnoročno storil, pa je dejstvo, da on teh zločinov ni preprečil. Da pa so se zgodili, ne more biti dvoma. Edvard Kardelj prav gotovo ne bi pisal neresnic v škodo partizanske vojske, da ne omenjamo protipartizanskih virov o partizanskem nasilju v tistem času. In tu ni šlo za nekaj posamičnih primerov, marveč za desetine ali morda celo nekaj sto ljudi, ki jih je pobila enota pod njegovim poveljstvom. In če ne bi ta enota zapustila Ljubljanske pokrajine, se lahko logično domneva, da bi zagrešila še več zločinov. Namreč, partizansko nasilje na »osvobojenem ozemlju« Ljubljanske pokrajine je svoj vrhunec doseglo ravno konec junija in v juliju 1942 in ni razloga, da ne bi domnevali, da bi bila v primeru njene navzočnosti na tem ozemlju v njem udeležena tudi 2. grupa odredov, če pa je to počela že pred tem. Po raziskavi Žrtve vojne in revolucije (http://www.ds-rs.si/dokumenti/publikacije/Zbornik_05-1.pdf), opravljeni na Inštitutu za novejšo zgodovino, je bilo ozemlju na Dolenjskem in Notranjskem, ki je bilo od aprila/maja do julija/avgusta 1942 pod nadzorom partizanov, evidentiranih okoli 600 civilnih žrtev, ki so jih ubili partizani.

Zagotovo Rozman ni primer-na oseba, po kateri bi bile poimenovane vojašnice Slovenske vojske. In tudi ne kaj drugega, ko smo že pri tem. **D**

Zaupanje

Karitas ✱

Spoštovani!

Pred vami so življenjske preizkušnje družin, ki potrebujejo podporo in pomoč. Verjamemo, da nam bo skupaj z vami uspelo njihovo življenje premakniti na bolje.

»V tiski se je znašla gospa M. Z., ki živi sama z dvema otrokoma. Pred leti se je zaradi nasilnega moža razvezala. Še po razvezi je prihajal in bil nasilen do nje in hčerke. Hčerka je zaradi pritiska, groženj in njegovega ustrahovanja zbolela za anoreksijo. Obiskuje srednjo šolo in se redno zdravi. Sin obiskuje OŠ. Mati je zaradi moževega ustrahovanja in pritiskov psihično zbolela. Redno se zdravi. Je težko zaposljiva. Večkrat ima samomorilsko nagnjenja. Iz ZPIZ prejema nadomestilo za brezposelnost in otroški dodatek. Mož noče plačevati preživnine. Zaradi strahu pred njegovim maltretiranjem se ga boji tožiti. Težko se preživlja. Nizki dohodki ji včasih ne zadoščajo niti za preživetje. Domača Župnijska Karitas ji redno pomaga s hrano, deležna je tudi svetovanja. Vedno pa se pojavijo potrebe, ki jih Karitas ne more pokriti. Za družino je prehud zalogaj že poračun elektrike, plačilo ogrevanja pozimi. Še posebej težko pa poravnava mesečne položnice za stanovanje. Za redne potrebe bi družina potrebovala 923,00 evrov. Spoštovani bralci tednika Demokracija, na vas se obračamo s prošnjo, da skupaj pomagamo tej družini. Hvala!«

Slovenska Karitas, Kristanova ulica 1, 1000 Ljubljana, TRR: 02140-0015556761, Sklic: 00 500904, Namen: zaupanje. Informacije: 01/300 59 60 ali www.karitas.si/zaupanje